

Tarixdə elə hadisələr olur ki, onun günümüzdə də yada salınması vacibdir. Ulu babalarımız bizə çoxlu körpülər, məscidlər, abidələr yadigar qoyublar. Bu gün Füzulidə Hacı Qasım körpüsü adı ilə tanınan körpü də keçmişlərdən bizə miras qalıb.

Əslən Füzuli rayonunun Arayatılı kəndindən olan, uzun illər ticarətlə məşğul olan, hazırda Bakıda yaşayan "Bakı-Xəbər" in təəssübkeş oxucusu və təbliğatçısı, redaksiyamızın yaxın dostu Fərman Qarabağlı (Süleymanov) bizimlə əlaqə saxlayıb Almurad oğlu Hacı Qasımdan, onun şəcərəsindən və saldırdığı körpüdən danışdı.

"Qarabağın Qacar Əbdürrəhmanlı kəndindəki Hacı Qasım körpüsü haqqında danışmaq istəyirəm. Çünki yeni nəsil tariximizə zinet verən belə tarixi hadisələri bilməlidir. Hər körpünün, hər qalanın, hər bir abidənin öz tarixcəsi var.

Əbdürrəhmanlı kəndinin bəyi Ağası bəy oğlu Əbdürrəhman bəy idi. O torpaq Qarabağ xanı İbrahimxəlil Cavanşir tərəfindən Ağası bəy oğlu Əbdürrəhman bəyə verilib. O yurd yerinə Qacar yurdu deyirdilər. Ona görə də camaat o kəndi Qacar Əbdürrəhmanlı adlandırırdı. O kənddə Əbdürrəhman bəydən sonra oğlu Ağası bəy bəylik edirdi. Qasım cavan yaşlarından Ağası bəyin qoyunçuluq təsərrüfatına rəhbərlik edirmiş. Toylar adətən payız vaxtı başlayardı. Bir payız günündə

Ağası bəy oğluna toy etməli olur. İrandan bir pəhləvan da Ağası bəyin oğlunun toyuna gəlir. O vaxt toylarda güləşmək adət imiş. O pəhləvan da soyunub bədənini yağlayıb toy mağarının ortasında dayanır "toyun bəyi mənimlə güləşməlidir"-deyir. O vaxt belə bir adət varmış. Ağası bəyin oğlu xəstəhal olduğu üçün təbii ki, pəhləvanla güləşə bilməzdi. Başqaları da ürək edib güləşmək istəməyib. Bəy çarəsiz qalıb adam göndərir ki, gedib Qasımı çağırıb gətirsinlər. Gəlib görürlər ki, Qasım erkəklərdən satıb pulları sayır. Vəziyyəti ona danışirlar, o da toy evinə yollanır. Qasım hələ məclisə gəlməmiş pəhləvanın anası ordaki qadınlara deyir ki, heyif o gələn cavandan gəlib özünü biabır edəcək. Qasımın anası da həmin toya imiş. O, pəhləvanın anasına deyib ki, de görüm sən gəlinliyində nə iş görmüsən? Pəhləvanın anası deyir ki, yeni doğulmuş cöngəni boynumda evin ikinci mərtəbəsinə qaldırmışam. De görüm, sən nə etmişən? Qasımın anası da ona "bunu kənddə hamı bilir, nər maya dəvəni yatızdırıb yükünün bir tayını qucağımda dəvənin belinə qoyub o biri

Hacı Qasım körpüsü...

Fərman Qarabağlı: "Bu körpü tarixin bizə dəyərli yadigarlarından biridir"

tayını da gətirib dəvəni yükləyib aparmışam. Oğlum gələr, baxıb görərək nə təhər olur" deyib. Qasım gəlir məclisə, toyxananın ortasında, heç çuxasını da çıxarmır, əli ilə çuxanın bir tərəfini kənara edib əlini pəhlivana uzadır. Pəhlivan Qasımın əlindən tutub dartır.

"Hacı Qasım Həcc ziyarətindən qayıdandan sonra Kərəkən çayının üstündən körpü saldırır ki..."

Qasım ayağını yerə dirəyir. O vaxt imkanlı adamlar şatırı çarığ geyərmişlər. Pəhlivan çox dartır, amma Qasımı yerindən tərpədə bilmir. Şatırı çarığın köşələri qırılır. Qasım pəhlivanın əlindən tutmaq istəyəndə o, əlini qaçırr, əl atıb pəhlivanın yağlı bədəninin qabırğalarından yapışır, pəhlivan ağrıdan çığırır, Qasım onu özünə tərəf çəkib yerə cırıp. Gəlinlər-qızlar Qasımın üstünə xələt yağdırır, camaat onu alqışlayır. Ağası bəy deyir ki, Qasım, bu gündən sən mənim oğlumsan, o kəhər at, o bir sürü qoyun, neçə hektarlarla torpaq sənə mənim hədiyyəmdir. Bir neçə ildən sonra - 1810-cu ildə Qasım Həcc ziyarətinə gedir, hacı titulu qazanır və Hacı Qasım olur. Əvvəllər belə bir adət varmış ki, Həccə gedib gələn adamlar xeyriyyə işləri ilə məşğul olarmış. Hacı Qasım Həcc ziyarətindən qayıdandan sonra Kərəkən çayının üstündən körpü saldırır ki,

camaat gedib-gələndə əziyyət çəkməsin. Bu körpü Hacı Qasımdan el-obasına yadigar qalıb, üstündən keçib gedənlər ona rəhmət oxuyur.

Uzun illər sonra Hacı Qasımın nəslindən olan Fazil Allahverdiyev sovxoz direktoru işləyən zaman Hacı Qasım

babasının saldırdığı körpünün bərpasında müəyyən işlər görür. Fazil deyirmiş, o kişi körpünü elə tikdirmişdi ki, sel gələndə körpünü dağda bilmirdi. Bu körpü tarixin bizə dəyərli yadigarlarından biridir". *Babamın el üçün saldırdığı körpü Heyatda yoxsa da yaşadırdı onu. Körpüyə baxanda düşünürəm mən Bir ömrə calanıb bir ömrün sonu.* *Fərman Qarabağlının misralarıdır.*

F.Qarabağlı bildirdi ki, Hacı Qasımın iki övladı olub - böyük oğlu Süleyman, kiçik oğlu Həmid. "Oğlu Süleyman təsərrüfat işlərinə baxıb, əkin-biçinlə, qoyunçuluqla məşğul olub. Həmid isə çox güclü adam olub. Kəndin yaşlı adamları danışırırdılar, o, kəhər atın quyuğundan yapışib sağa-sola cırıp neçə mert kənara tullayırmış.

Süleymanın övladları Mə-

həmməd bəy, Sona və Qurban, Həmidin övladları isə Məsumə, Ağca və Hüseyn olub. Məhəmməd bəy haqqında bir xatırlatma etmək istəyirəm.

Məhəmməd bəyə bəzi bədxahlar "corab Məhəmməd" ayaması qoşublar. Guya rus əsgərlərinin corablarını soyundurub götürürmüş. Təbiidir ki, bəylər sovet hökumətini istəmirdilər. Məşhur inqilabçı Məmmədخان Məmmədخانovu tuturlar. Məmmədخان Məmmədخانov məşhur "KVN"-nin keçmiş rəhbəri, mərhum deputat Anar Məmmədخانovun babası idi. Məmmədخان Məmmədخانovu tutub güllələmək istəyirdilər, onda Məhəmməd bəy onu xilas edib. Deyib ki, mən özüm aparıb Məmmədخانovu güllələyib corabını da çıxaraçağam. Bəylərin, qoçuların əlindən Məmmədخانı alıb aparır, amma gülləlməyib onu yola salır ki, getsin. Çünki onlar dost olublar. Ailəlikcə dostluq ediblər, qardaş kimi idilər. Məhəmməd bəy bir bəy idi və onlar bolşevik hökumətini istəmirdilər"-deyə F.Qarabağlı bildirdi.

Tarixi yaddaşı təzələmək, yeni nəsle babalarımızın irsini ötürmək, tanımaq olduqca vacibdir. F.Qarabağlı bu vacib missiyanı daşıyanlardan və tariximizin, şəxsiyyətlərimizin əbədi yaşamasına çalışan insanlardandır. Hacı Qasım körpüsü də tarixin bir ərmağanıdır və o kişini yaddaşlarda, xatirələrdə yaşadır.

İradə SARIYEVA